

טעמם של פסוקים

בפרשת השבוע שנקרא השבת, אנו מוצאים את הפסוקים הבאים העוסקים במינוי מלך:

1. דברים פרק יז פסוקים יז - יז

כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁמָּה עָלַי מֶלֶךְ כָּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי: שׁוּם תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אֲחִיךָ הוּא: רַק לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים וְלֹא יָשִׁיב אֶת הָעֵם מִצִּרְיָמָה לְמַעַן הִרְבּוֹת סוּס וְה' אָמַר לָכֶם לֹא תִסָּפֹן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד: וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוֹר לִבּוֹ וְכִסֶּף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד:

באופן חריג, אומרת התורה לא רק את המצוה עצמה אלא גם את הטעם שלה: אסור למלך להרבות נשים פן יסור לבבו, ואסור לו להרבות סוסים פן ישיב את העם מצרימה. הענין הזה מוביל אותנו לסוגיה מעניינת שלמדנו השבוע בדף היומי, והוא האם אנחנו חוקרים את טעמם של המצוות, ואף מגיעים להשלכות הלכתיות בהתאם לטעם המצוות כפי שאנחנו הבננו אותן. התורה מצוה אותנו שלא לחבול בגד אלמנה:

2. דברים פרק כז פסוק יז

לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יְתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵד אֶלְמָנָה:

התורה אינה כותבת מה הסיבה שאסור למשכן את הבגד של האלמנה. ניתן היה לומר שיש כאן רחמים על האלמנה, אבל זה לא מסביר למה המלוה צריך להפסיד את ההלוואה שלו. רחמים על אדם לא מצדיקים הוצאת ממון מאדם אחר. כמו כן לא ברור למה הדין של האלמנה שונה מיתום, נכה או כל מסכן אחר. חז"ל אומרים שיש כאן משהו נוסף. המשנה מביאה מחלוקת האם האיסור תקף לגבי כל אלמנה, או דוקא אלמנה עניה:

3. משנה מסכת בבא מציעא פרק ט משנה יג

אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר "ולא תחבול בגד אלמנה".

ומסבירה הגמרא את המחלוקת כך:

4. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קטו עמוד א

תנו רבנן: אלמנה, בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה - אין ממשכנין אותה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עשירה - ממשכנין אותה, ענייה - אין ממשכנין אותה, שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה (=רע): שאתה יולא וננס אללה שחית וענזית. למימרא דרבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ורבי שמעון דריש טעמא דקרא? והא איפכא שמעינן להו, דתניא: "ולא ירבה לו נשים", רבי יהודה אומר: מרבה הוא, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו. רבי שמעון אומר: אפילו אחת והיא מסירה את לבו הרי זה לא ישאנה, אם כן מה תלמוד לומר "ולא ירבה לו נשים"? - אפילו כאביגיל! - לעולם רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא, ושאני הכא דמפרש קרא, "ולא ירבה לו נשים ולא יסור", מאי טעמא לא ירבה לו נשים - משום דלא יסור. - ורבי שמעון: מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא - לכתוב רחמנא "לא ירבה" ולא בעינן "לא יסור", ואנא ידענא: מאי טעמא לא ירבה - משום דלא יסור, "לא יסור" דכתב רחמנא למה לי? אפילו אחת ומסירה את לבו - הרי זה לא ישאנה.

רואים אנו כי יש מחלוקת בין ר' יהודה לר' שמעון בכל המצוות שטעמם לא כתוב במפורש בתורה: ר' שמעון לומד את טעם המצוות, ואף לומד מכך נפקא מינה למעשה, כגון אצלנו,

הרב ירון בן-דוד

קיבוץ בארות יצחק Kibbutz Beerot Yitzchaq

yaron@beerot.org.il

שהטעם הוא שהתורה אינה מעוניינת שהנושה ייכנס ויצא בביתה של האלמנה, (כשלווקחים משכון מעני צריך להשיב לו את המשכון בזמן שהוא צריך אותו) וממילא אלמנה עשירה, שאין צורך להיכנס ולצאת בביתה אלא רק לקחת את המשכון פעם אחת - אין איסור למשכן את חפציה, ואילו ר' יהודה אינו לומד טעמים של מצוות, ולכן אם התורה אמרה שאסור לחבול בגד אלמנה - אין לכך חריגים.

ואולם, כאשר התורה עצמה נותנת את הסיבה למצוה, המצב מתהפך: ר' יהודה, שבדרך כלל אינו דורש טעמים של מצוות, אומר שאם התורה בעצמה כותבת את הטעם, זה בא לסייג שרק במקרים שהטעם קיים האיסור קיים, ולכן מלך שמרבה נשים אבל הן אינן מסירות את לבו אין בכך איסור. ואילו ר' שמעון, שתמיד דורש טעמים של פסוקים יסביר שאם התורה מפרטת במקרה הזה, זה בשביל לומר שאין תלות בין המצוה והטעם שלה, ולמלך אסור להרבות נשים בכל מקרה ואסור גם לשאת אשה אחת שתסיר את לבבו. הגמרא במסכת סנהדרין אומרת שברוב המצוות אנחנו לא יודעים את טעם המצוה, בדיוק כדי למנוע מאנשים לדרוש את טעם המצוה ולהחליט שהיא לא חלה לגביהם:

5. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה? - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב "לא ירבה לו נשים", אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתוב "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו". וכתוב "לא ירבה לו סוסים", ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב וכתוב "ותעלה ותצא מן קרבה ממצרים בִּשְׁשֵׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוֹס בְּחֻמְשִׁים וּמֵאָה".

אגב, צריך לשאול: האם שלמה חטא רק בשני האיסורים האלה? והרי גם בכסף וזהב נראה שהוא חטא, כפי שכתוב:

6. מלכים א פרק י פסוק כא

וְכָל כְּלֵי מִשְׁקָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב וְכָל כְּלֵי בַיִת יַעַר הַלְבָּנוֹן זָהָב סָגוֹר אֵין כֶּסֶף לֹא נִחְשֵׁב בְּיָמָיו שְׁלֹמֹה לְמֵאוֹמָה

ואמנם, היו מפרשים שרצו לומר שבזה לא חטא שלמה, כי הכסף לא היה שלו אלא לצורך המוסדות הממלכתיים הגדולים. אבל נראה לומר על דרך הפשט שאכן שלמה חטא גם בזה, אבל בניגוד לאיסור להרבות נשים וסוסים, התורה אינה מנמקת את האיסור להרבות כסף וזהב, ולכן אין זה מעניין המדרש הזה לומר ששלמה חטא בזה. וכמובן שצריך להבהיר: העובדה שהתורה אינה מנמקת את טעמן של המצוות אינה מתייחסת לטעמי מצוות כמו 'למען תזכור' או 'כי ששת ימים', אלא רק לטעם שהוא עצמו סייג לדבר אחר. כך אומר הרב מרגליות:

7. מרגליות הים (הרב ראובן מרגליות, המאה ה-20, ישראל), סנהדרין כא, ב

ישנן כמה מצוות הזכרון שנתגלה טעמן, כמו גיד הנשה, פסח, מצה, סוכה וכדומה, בהן אין לחשוש למכשול ע"י כך כיון שהן עצמן מצוה. רק מצוות שלפי טעמן אשר בתורה הן כסייגים שלא יעברו על ציווי אחר, באותן המצוות יכול אדם לחשוב אני אעשה ולא אכשל, ולבסוף נכשל בהן גדול העולם. אמנם חשש זה הוא רק בטעם שנתגלה בתורה עצמה כיון דהתורה מנמקת בו עיקר האיסור, אבל לדרוש טעמי דקרא מדעתנו אינו בכלל זה כי האם מפני שאנו מדמים נעשה מעשה?

מדוע, אם כן, חרגה התורה ממנהגה דוקא לגבי המצוות של המלך וכתבה את טעמים של המצוות, ובכך גרמה לחטאו של שלמה? מסביר המאירי כך:

8. חיבור התשובה (ר' מנחם המאירי, המאה ה-13, צרפת), מאמר ב פרק ט עמ' 415

הרב ירון בן-דוד

קיבוץ בארות יצחק Kibbutz Beerot Yitzchaq
yaron@beerot.org.il

וטעם התגלות אלו הטעמים בתורה יותר מן האחרים שלא נתגלה הטעם באחד מהם זולתי טעם כללי לזכירת עניינים עוברים שאין לחוש בידעתם לחולשת עניין המצוה ובאלו נתגלה הטעם, נראה לי הסיבה בזה שלא חששה תורה למצוות מסורות ליחיד, כל שכן למיוחד שבעם, והוא המלך, שכל הנהגותיו ביושר ובעצה נכונה.

דוגמא נוספת ליישום המחלוקת שבין ר' שמעון לר' יהודה בחקר טעמי המצוות, היא הסוגיה של עשיית עיר הנדחת על הגבול. נאמר בתורה כך:

9. דברים פרק יג פסוקים יג - טז

כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֵיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשֹׁבֵת שָׁם לֵאמֹר: יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעֵל מִקִּרְבְּךָ וַיְדִיחוּ אֶת יִשְׁבִּי עִירָם לֵאמֹר נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּם: וַיִּדְרֹשְׁתָּ וַחֲקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הִיטֵב וְהִנֵּה אָמְתָּ נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂיתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ: הֲכִיָּה תִפֹּה אֶת יִשְׁבִּי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֵב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֵב:

הגמרא מדייקת מדברי הפסוק שעיר הנדחת אינה נעשית על הגבול אלא רק בתוך הארץ:

10. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף טז עמוד ב

אין עושין עיר הנדחת בסֶפֶר. מאי טעמא? - "מקרבך", אמר רחמנא, ולא מן הסֶפֶר...
תניא כוותיה דרבי יוחנן: אין עושין שלש עיירות מנודחות בארץ ישראל, אבל עושין אותם שתיים, כגון אחת ביהודה ואחת בגליל. אבל שתיים ביהודה ושתיים בגליל - אין עושין. וסמוכה לספר - אפילו אחת אין עושין. מאי טעמא - שמא ישמעו נכרים ויחריבו את ארץ ישראל. ותיפוק לי ד'מקרבך' אמר רחמנא, ולא מן הסֶפֶר! - רבי שמעון היא, דדריש טעמא דקרא.

אומרת הגמרא שר' שמעון דורש את טעמם של הכתובים, וממילא הוא אומר שאין עושים עיר הנדחת בספר בגלל הפסוק 'מקרבך', אבל הסיבה לכך היא כדי שלא יבואו הנכרים ויחריבו את הארץ.

ה'מנחת חינוך' אומר שבכל מקום שדורשים את טעמם של הפסוקים, יש לכך גם השלכה למעשה, והוא מביא מספר השלכות לעניין הזה, וביניהן גם אלו:

11. מנחת חינוך, (ר' יוסף באב"ד, המאה ה-19, אוקראינה) מצוה תסד

והנה בכל מקום שמצינו דר' שמעון דורש טעמא דקרא יש נפקא מינה לדינא. גבי חובל בגד אלמנה עיין בב"מ קטו, א דאלמנה עשירה ממשכנין, דדריש טעמא דקרא 'לא תחבול בגד אלמנה', וכן גבי ריבוי נשים למלך... בכל המקומות הנ"ל ע"י הטעם נשתנה הדין. וכי סלקא דעתך דנדרוש טעמא דקרא? הלא דרכי התורה הקדושה עמקו ורמו אין ביד שכל האנושי להשיג כטיפה מן הים, א-לוקים הבין דרכה, רק במקום דנפקא מינה לדינא דריש טעם דעל ידי זה נשתנה הדין, והנגלות לנו ולבנינו, אבל במקום שלא נשתנה למה נדרוש, ושבעים פנים לתורה וזה ברור, ועיין במקומות הנ"ל ותראה.

והנה כאן גם כן נפקא מינה לדינא, לפי מה שכתבתי דכל הנהו דאינם נעשין עיר הנדחת כגון ירושלים או ערי מקלט ושאר דינים שהם גזירת הכתוב, וכולם נלמדו מקרא גזירת הכתוב כך היא ואין טעם בדבר ומי עמד בסוד ה', אם כן במדיחין גם כן אין עושין דין, כי כך גזירת הכתוב כל היכא דאינה נעשית העיר עיר הנדחת אין עושין דין במדיחים, וכאן גבי עיר העומדת על הספר לתנא קמא דדריש דכתיב 'מקרבך' וגזירת הכתוב היא אם כן אין עושין דין במדיחין, ולר' שמעון דמצא טעם לפסוק הזה כדי שלא יחריבו הנכרים, אם כן באמת חייבים הם מצד הדין, רק דאין הבית דין יכולים מפני חשש חורבן הארץ והוא ליה כעיר הנדחת שעמדו על נפשם ואין יכולים לעשות בהם דין, מ"מ המדיחין בודאי חייבים סקילה כי הם באמת עיר הנדחת. ולר' שמעון דדריש טעמא דקרא, אילו ידוע לנו דהנכרים לא יחריבו דנים בהם דין עיר הנדחת, כמו אלמנה עשירה כיון דלא שייך הטעם הכא נמי... והנה הנפקא מינה פשוטה כאשר כתבתי כגון אם ידוע לנו דלא יחריבו. אמנם זה לא מוכרח, דמי יוכל לידע מחשבות לבבם, או מחמת שהעיר תהיה חרבה דלא תיבנה עוד יבואו אח"כ אויבים, אבל מה שכתבתי לעניין המדיחין הוא נפקא מינה דתמיד בעיר העומדת על הספר.

הרב ירון בן-דוד

קיבוץ בארות יצחק Kibbutz Beerot Yitzchaq
yaron@beerot.org.il

עוד יש נפקא מינה, דזה פשוט אם עדים מעידים על אחד שעבר עבירה לפני כמה שנים, דנין אותו והורגין אותו ונתלין ומלקין וזה פשוט. אם כן בעיר שעומדת על הספר שהודחה רובה על פי דין התורה, ואחרי זה היו ישראל כובשין עוד עיירות הסמוכים מיד הנכרים, ועתה אין עיר זו עומדת על הספר ואזיל לה החשש מחורבן ארץ ישראל, דלתנא קמא דגזירת הכתוב היא אם כן לא נעשית עיר הנדחת כלל כי כך גזרה התורה הקדושה, אבל לר' שמעון אז נעשית גם כן עיר הנדחת, רק הטעם דלא יחריבו, ועתה אזיל החשש בודאי עושין אותה עיר הנדחת כי אזיל החשש הנ"ל ודברים הללו גם כן ברורים בלי שום פקפוק.

דוגמא נוספת שבה נחלקו ר' שמעון ור' יהודה האם דורשים את טעם הפסוקים היא השאלה האם האיסור להתחתן עם גויה קיים רק בשבעה עממים או בכל הגויים. הפסוק במקורו אמנם מדבר רק על שבעה עממים, אבל הטעם שייך בכל הגויים באותה מדה:

12. דברים פרק ז פסוקים א - ד

כִּי יָבִיֵאֶה ה' אֶל-לִקְיָדָה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֵיךָ הַחַתִּי וְהַגֵּרְגָשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי שִׁבְעָה גּוֹיִם רַבִּים וְעַצְמוֹמִים מִמֶּךָּ: וַיִּתְּנֵם ה' אֶל-לִקְיָדָה לְפָנֶיךָ וְהִפְיָתָם הַחֶרֶם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֵּם: וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתֵדָה לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִשָּׁח לִבְנָדָה: כִּי יָסִיר אֶת בְּנָדָה מֵאַחֲרֵי וְעַבְדּוֹ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אִף ה' בָּכֶם וְהִשְׁמִידָךְ מִהֵרָ:

ובאמת, הגמרא במסכת עבודה זרה מביאה מחלוקת בעניין זה:

13. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לו עמוד ב

על פיתן ושמנן משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום דבר אחר (=עבודה זרה ומשכב זכור). בבנותיהן - דאורייתא היא, דכתיב: "לא תתחתן בם"! דאורייתא ז' אומות, אבל שאר עובדי כוכבים לא, ואתו אינהו וגזור אפילו דשאר עובדי כוכבים. ולר"ש בן יוחי דאמר: "כי יסיר את בנך מאחרי" - לרבות כל המסירות, מאי איכא למימר? אלא דאורייתא אישות דרך חתנות, ואתו אינהו וגזור אפילו דרך זנות.

רואים אנו שוב כי ר' שמעון, אשר דורש את טעמם של הפסוקים, אוסר להתחתן עם כל הגויות מהפסוק הזה, כי הטעם שייך בכל הגויות באותה מדה. הרמב"ם אכן פסק שאין הבדל בכך בין שבעת העממים לבין שאר האומות:

14. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יב הלכה א

ישראל שבעל עכו"ם משאר האומות דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לעכו"ם דרך אישות הרי אלו לוקין מן התורה שנאמר "לא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך", אחד שבעה עממין ואחד כל אומות באיסור זה, וכן מפורש על ידי עזרא "ואשר לא נתן בנותינו לעמי הארץ ואת בנותיהם לא נקח לבנינו".

אך הטור אינו מסכים עם הפסק של הרמב"ם, מכיון שהטור פוסק בכל מקום שלא דורשים את טעמם של הפסוקים:

15. טור אבן העזר סימן טז

כתב הרמב"ם ז"ל בא על הכותית משאר העכו"ם דרך אישות לוקה מן התורה או ישראלית שנבעלה לעכו"ם דרך אישות לוקה מן התורה משום לא תתחתן בם אחד ז'

הרב ירון בן-דוד

קיבוץ בארות יצחק Kibbutz Beerot Yitzchaq
yaron@beerot.org.il

עכו"ם ואחד כל העכו"ם באיסור זה ע"כ. ונראה לי שאינו אלא בז' עכו"ם דלא קיימא לן כרבי שמעון דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין.

רואים אנו, אם כן, כי הרמב"ם פסק כר' שמעון ודורש את טעם הפסוקים. ואולם, בהלכות מלוה ולוה, לגבי המשכון של האלמנה, הרמב"ם אינו פוסק כך אלא כותב שאסור לחבול בגד אלמנה בכל מקרה - בין אם היא עניה ובין אם היא עשירה:

16. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ג הלכה א

אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת הלואה ולא על פי ב"ד שנאמר ולא תחבול בגד אלמנה את הקושיה הזו הקשה ה'לחם משנה':

17. לחם משנה (ר' אברהם די בוטון, המאה ה-16, יוון) הלכות מלוה ולוה ג, א

קשה דבכאן פסק רבינו ז"ל כרבי יהודה דלא דריש טעמא דקרא ובפרק י"ב מהלכות איסורי ביאה פסק דהבא על אחת מכל האומות לוקה מן התורה והיינו כר"ש דדריש טעמא דקרא דכי יסיר לרבות את כל המסירין...

אבל אולי אפשר ליישב את פסק דינו של הרמב"ם לפי מה שהוא כתב בפירוש המשנה, ומשמע מזה שהחשש קיים לא רק באלמנה עניה שצריך להחזיר לה את המשכון כל יום, אלא גם באלמנה עשירה, כי המשכון יכול להתקלקל או שהיא תרצה לקחת את המשכון בחזרה:

18. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת בבא מציעא פרק ט משנה יג

ונאסר למשכן את האלמנה כדי שלא תבוא לידי חשד כשתחזר אחר הממשכן בגלל המשכון, או יבואו ביניהם לידי קלקול, ולפיכך הוזהר בדבר זה בין העשירה לעניה.

ואולם, הגמרא עצמה אמרה שלדעת ר' שמעון מותר למשכן אשה עשירה, ולכן נראה שחייבים לומר שהרמב"ם לא פוסק כר' שמעון ואינו דורש את טעמים של הפסוקים. מדוע, אם כן, הוא אומר שאסור מדאורייתא להתחתן עם כל הגויות? מסביר הרב יעקב צבי יאליס, בספרו [מלא הרועים](#) שגם כאשר אנחנו דורשים את טעם הכתוב, הרי שזה רק להרחיב את האיסור, אבל לא להתיר את המותר. לכן הרמב"ם אכן פוסק כר' שמעון שדורש את טעמים של הפסוקים, ולכן אסור להתחתן גם עם כל הגויות, אבל מצד שני הוא פוסק שיש איסור למשכן גם את האלמנה העשירה, כי אין הוא מקבל את דעתו של ר' שמעון ולהקל על סמך מדרש הפסוקים:

19. מלא הרועים, (ר' יעקב צבי יאליס, המאה ה-18, פולין) חלק שני סימן טו אות ט

להרבות על משמעות הכתוב נוכל לדרוש טעמא דקרא. כך נלענ"ד מסברא. ואבאר לך הדמיון, כגון שהתורה הזהירה שלא להרבות נשים למלך הנה דרשינן טעמא דקרא דהטעם שלא יסירו לבו ומחמת זה הטעם נוכל להוסיף שאפי' אחת והיא מסירה אסורה לו אמנם לא נוכל לגרע ולומר דאפי' הרבה ואין מסירות, דלא דרשינן טעמא דקרא אלא להוסיף. והנה אף שהסברא מכרעא לזה דהא ידעינן ודאי דטעם הכתוב בשביל ההסרה א"כ הקפידא תורה הוא בשביל ההסרה, א"כ אף כשאנו מרבה אם מסירות הרי הוא עובר על הקפידא שהוא התכלית והטעם של זו המצוה, אף שאינו עובר על חומר המצוה שהוא הריבוי, מ"מ עובר על האיכות והתכלית של המצוה שהוא ההסרה. אמנם כשמרבה אף שאינן מסירות, אף שאינו עובר על איכות ותכלית המצוה מ"מ עובר על חומר המצוה ופשוטה שהוא ענין הריבוי. ועוד דבאמת אם אנו דורשינן טעם המקרא אין אנו אומרים שהתורה לא כיוונה רק לטעם זה כי את מי נועץ ויבינהו ומי עמד בסוד ה' הלא דבריו כאש וכפטיש יפוצץ סלע, מקרא אחד מתחלק לכמה טעמים. רק דאנו אומרים דזהו ג"כ טעם א' מהרבה טעמים של המקרא כיון שהדעת נוטה ומחייב טעם זה וא"כ בזה יש לנוכח להרבות ולומר דאפי' אחת ומסירה דודאי טעם המקרא היא בשביל טעם זה ג"כ אבל לא נוכל לגרע דבאינה מסירה מותר להרבות, דמנ"ל דהטעם הוא רק בשביל ההסרה? דלמא יש עוד טעמים לאסור הריבוי והוא ברור לכל משכיל.

הרב ירון בן-דוד

קיבוץ בארות יצחק Kibbutz Beerot Yitzchaq
yaron@beerot.org.il

זה אמנם לא מיישב את כל הפסקים של הרמב"ם, והרבה דיו נשפך על יישוב שיטתו של הרמב"ם האם הוא דורש טעמא דקרא או לא, אבל זה נותן לנו כיוון ללכת בו...

הרב ירון בן-דוד

קיבוץ בארות יצחק Kibbutz Beerot Yitzchaq
yaron@beerot.org.il